

”Med piska och morot”

- en studie om hur idrottslärare arbetar med omotiverade elever i grundskolan

How do PE teachers work with unmotivated students?

Cristian Ilén

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Självständigt arbete (grundnivå) 15hp 125:2011

Idrott, fritidskultur och hälsa skolår 7-9 och gymnasieskolan Ht - 2011

Handledare: Johan Arnegård

Examinator: Bengt Larsson

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Syftet med studien var att undersöka hur grundskolelärare i ämnet idrott och hälsa arbetar med omotiverade elever, vilket ansvar lärarna anser sig ha att motivera eleverna samt vad lärarna tror det beror på att elever är omotiverade inför och under ämnet idrott och hälsa i skolan.

1. Hur arbetar idrottslärare med omotiverade elever?
2. Vems ansvar anser idrottslärarna det är att motivera elever?
3. Vad tror lärarna det beror på att elever är omotiverade i idrott och hälsa?

Metod

Jag valde att arbeta efter en kvalitativ metod i form av intervjuer och observationer. Jag har intervjuat sex lärare samt observerat flertalet av dessa lärare på två olika skolor i södra Stockholm. Jag spelade in samtliga intervjuer samt transkriberade de flesta. Jag hade inget bortfall, dock två återbud där ny tid planerades via telefon. Annars genomfördes alla intervjuer och observationer på utsatt tid och plats.

Resultat

Flera lärare arbetar med att motivera omotiverade elever genom att ha en dialog med eleverna eller att ringa och ta kontakt med föräldrarna. Flertalet lärare anser att föräldrar, lärare och elever tillsammans har ett ansvar att motivera elever. Det framkommer att det kan finnas flera olika orsaker till varför elever är omotiverade i idrott och hälsa. Bland annat kan det bero på att eleverna upplever en känsla av att inte räkna till och att inte vara tillräckligt duktiga.

Slutsats

Flertalet lärare menade på att deras samverkan med föräldrarna var väldigt betydelsefull för deras motivationsarbete. Det framkom att det var svårt att nå resultat med motivationsarbetet om elevernas föräldrar uppfattar att ämnet idrott och hälsa inte har någon större betydelse. Resultatet visade att lärarnas motivationsarbete varierar i stor utsträckning. Det uppges vara särskilt svårt att motivera elever som aldrig deltar i undervisningen.

Innehållsförteckning

<u>1. Inledning.....</u>	<u>5</u>
<u>2. Bakgrund.....</u>	<u>6</u>
<u>2.1 Definitioner av motivation.....</u>	<u>6</u>
<u>2.2 Motivationens värde.....</u>	<u>7</u>
<u>2.3 Vad står det i läroplanen om motivation?.....</u>	<u>7</u>
<u>2.4 Tidigare forskning.....</u>	<u>7</u>
<u>3. Syfte.....</u>	<u>9</u>
Frågeställningar:.....	9
<u>4. Teoretiskt perspektiv.....</u>	<u>10</u>
<u>4.1 Inre motivation.....</u>	<u>10</u>
<u>4.2 Yttre motivation.....</u>	<u>11</u>
<u>4.3 Amotivation.....</u>	<u>12</u>
<u>4.4 Vallerands hierarkiska nivåer.....</u>	<u>12</u>
<u>5. Metod.....</u>	<u>13</u>
<u>5.1 Val av metod.....</u>	<u>13</u>
<u>5.2 Urval.....</u>	<u>14</u>
<u>5.3 Genomförande.....</u>	<u>15</u>
<u>5.4 Databearbetning.....</u>	<u>15</u>
<u>5.5 Tillförlitlighetsfrågor.....</u>	<u>16</u>
<u>5.6 Etiska aspekter.....</u>	<u>16</u>
<u>6. Resultat.....</u>	<u>17</u>
<u>6.1 Beskrivning av deltagarna:.....</u>	<u>17</u>
<u>6.2 Hur motiverar idrottslärare omotiverade elever?.....</u>	<u>17</u>
<u>6.2.1 Hur går det då?.....</u>	<u>18</u>
<u>6.3 Ansvar att motivera elever.....</u>	<u>19</u>

<u>6.4 Orsaker till att elever är omotiverade i idrott och hälsa.....</u>	<u>20</u>
<u>6.5 Observation.....</u>	<u>21</u>
<u>Lärare A.....</u>	<u>21</u>
<u>Lärare B.....</u>	<u>22</u>
<u>Lärare C.....</u>	<u>22</u>
<u>Lärare D.....</u>	<u>23</u>
<u>Lärare F.....</u>	<u>24</u>
<u>6.6 Analys av resultat.....</u>	<u>24</u>
<u>6.6.1 Hur arbetar idrottslärare med omotiverade elever?.....</u>	<u>24</u>
<u>6.6.2 Vems ansvar anser idrottslärarna det är att motivera elever?.....</u>	<u>25</u>
<u>6.6.3 Vad tror lärarna det beror på att elever är omotiverade i idrott och hälsa?.....</u>	<u>26</u>
<u>7. Diskussion.....</u>	<u>27</u>
<u>7.1 Metoddiskussion.....</u>	<u>29</u>
<u>7.2 Fortsatt forskning.....</u>	<u>30</u>

Bilaga 1 Referenslista

Bilaga 2 Intervjufrågor

1. Inledning

”Motivation är ett resultat av skolans arbete – inte en förutsättning för huruvida en elev kommer att klara skolan eller inte.”(Sydsvenskan, 2009-07-12)

Det var under min verksamhetsförlagda utbildning (VFU) som jag lade märke till att många elever saknade intresse och förståelse för idrott i skolan. Jag har ett flertal gånger fått höra kommentarer som ”jag tycker inte idrott är kul” och ”varför måste vi göra det här?”

Jag vill som lärare att alla elever ska uppleva idrott och hälsa som någonting roligt och positivt. Det är väldigt viktigt att eleverna får positiva upplevelser av rörelse och idrott redan i unga år, då detta har en stor inverkan på om eleverna blir fysiskt aktiva i senare år (Skolverket, 2011, s.44). Här har vi som lärare en viktig roll, att motivera och skapa ett klimat där eleverna finner rörelseglädje och som dessutom kan leda till ett bestående intresse för idrott och fysisk aktivitet. För vissa elever kan undervisningen i idrott och hälsa vara det enda tillfället till att få testa på olika idrotter samt vara fysiskt aktiva. Eftersom fysisk aktivitet och en hälsosam livsstil är grundläggande för elevernas välbefinnande är det viktigt att intressera eleverna till att delta i idrottsundervisningen (Skolverket, 2011, s.51).

Tidningen Aftonbladet publicerade år 2010 en artikel där det framkom att i genomsnitt bara fyra av fem elever deltar på idrottslektionerna. I granskningen som gjorts av skolinspektionen på 172 högstadieskolor framkom det även att elevers deltagande på idrottslektionerna varierade i stor utsträckning mellan olika skolor. På en fjärdedel av de granskade skolorna deltog alla elever medan på andra skolor kunde det vara så mycket som hälften av alla elever som inte var med på idrottslektionerna (Aftonbladet, 2010-08-30).

Att elever väljer att inte delta på idrottslektionerna kan ha många olika anledningar, men en faktor kan vara att eleverna inte ser någon mening med idrottsundervisningen eller saknar intresse för idrott och hälsa i allmänhet. Här anser jag att motivationsarbetet hos idrottslärarna har en central roll för att intressera och locka eleverna till att delta i idrott och hälsa.

Syftet med föreliggande studie är att undersöka hur grundskolelärare i ämnet idrott och hälsa arbetar med omotiverade elever, vilket ansvar lärarna anser sig ha att motivera eleverna samt vad lärarna tror det beror på att elever är omotiverade inför och under ämnet idrott och hälsa i skolan.

2. Bakgrund

I detta kapitel har jag för avsikt att beskriva definitioner av motivation, motivationens värde, vad som står i läroplanen om motivation samt tidigare forskning om mitt kunskapsområde.

2.1 Definitioner av motivation

Ett granskande av tidigare definitioner visar att motivationsbegreppet består utav tre samverkande faktorer. I den första faktorn ser man motivation som en inre kraft. Med detta menas att det är något som sätter igång en handling eller beteende där drivkraft kan ses som ett sammanfattande begrepp. Ofta är det så att vi anser att denna drivkraft är synonymt med motivation, där drivkraft bland annat ses som ”vilja att satsa”, energi eller nyfikenhet.

Drivkraften är inte isolerad utan den måste ställas i relation till ett mål. Följaktligen kan man vara motiverad av en sak men inte av en annan (Jenner, 2004, s. 41-42).

I den andra faktorn utgår motivationen från en idé om målsträvan, där en handling kan grunda sig i inre mål eller yttre mål och belöningar. Det sistnämnda, yttre mål och belöningar kan bland annat vara pengar, höga betyg, andra människors uppskattning eller ”status”. De inre målen kan istället vara stolthet, glädje eller en känsla av självförverkligande. Forskare anser att beroende på ifall en handling grundar sig på inre eller yttre mål påverkar detta beteendet på olika sätt. Ett exempel från skolvärlden kan vara att ifall en elev grundar sin handling på yttre mål, att endast höga betyg är av betydelse, kommer eleven att studera endast för att införskaffa sig kunskaper som resulterar i höga betyg. Däremot om en elev grundar sitt beteende på inre mål, studerar istället eleven för att exempelvis stilla sin bildningstörst, intellektuell tillfredställelse eller för att få aha-upplevelser (Jenner, 2004, s. 42).

Den tredje faktorn är en växelverkan mellan individens drivkraft och målen, som hänger samman med individens självförtroende och ifall målen uppnås eller inte. Denna motivationsprocess påverkas av en inre drivkraft som grundar sig i behov, önskningar eller förväntningar. Dessa inre drivkrafter framkallar handlingar eller beteenden som riktar sig mot specifika mål, som tidigare beskrivits kan vara inre eller yttre mål. Resultatet blir en förändring eller en förstärkning av den inre drivkraften oavsett om målet uppnås eller inte. Själva motivationsprocessen påverkas bland annat av individfaktorer och sociala faktorer. Värderingar, ”personlighetsdrag” och tidigare upplevelser eller minnesbilder är exempel på dessa individfaktorer. Exempel på sociala faktorer är roller, förhållanden samt andras förväntningar (Jenner, 2004, s. 42-43).

2.2 Motivationens värde

Individer som grundar sin handling på inre motivation tenderar att ”anstränga sig mer, och de uppvisar en högre grad av självförtroende för att börja och fortsätta motionera och delta i idrottsaktiviteter. Ju mer en individ är motiverad av yttre belöningar (som priser eller utseende och viktnedgång), desto mindre är sannolikheten att de kommer att börja respektive fortsätta vara engagerade i sin aktivitet.” (Hassmén et al. 2003, s.174)

En individ som grundar sin handling på en hög grad av inre motivation kan relateras till olika positiva upplevelser och effekter. En individ med inre motivation tenderar att i högre utsträckning uppleva känslor av njutning, intresse, glädje, avslappning och en avsaknad av negativa anspänningar (Hassmén et al. 2003, s.174).

En individ som grundar sin handling på yttre motivation kan istället relateras till en känsla av press och ökad nervositet då det bland annat finns mindre möjligheter till kontroll (Hassmén et al. 2003, s.170).

2.3 Vad står det i läroplanen om motivation?

I läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr11) under avsnittet *Skolans uppdrag* står det att ”Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden.” (Skolverket, 2011, s.9) Skolan skall även ”stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet, och självförtroende” (Skolverket, 2011, s.9).

I kursplanen för idrott och hälsa kan man läsa att ”undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska syfta till att eleverna utvecklar (...) intresse för att vara fysiskt aktiva och vistas i naturen.” (Skolverket, 2011, s.51)

I tidigare kursplan (Skolverket, 2007, s.1) för idrott och hälsa står det även att ”skolan skall i sin undervisning i idrott och hälsa sträva efter att eleven (...) stimuleras till ett bestående intresse för regelbunden fysisk aktivitet och tar ett ansvar för sin hälsa. (...) Ämnet skall även väcka nyfikenhet och intresse för nya aktiviteter.”

2.4 Tidigare forskning

Janniche Sköld beskriver i sin intervjustudie, *Motivation till Idrott och hälsa* olika faktorer som påverkar elevernas motivation till ämnet i idrott och hälsa. I studien framkom det att flera faktorer var av betydelse för elevernas motivation till ämnet, men att en upplevelse av glädje, rörelse och sammanhållning var de faktorer som påverkade elevernas motivation allra mest

(Sköld, 2010, s.4). I denna intervjustudie framkom det att alla elever var överens om att det viktigaste med idrott och hälsa var att det skulle vara roligt, där en utav eleverna ansåg att få röra på sig var det som gjorde ämnet roligt. En god sammanhållning i klassen ansåg eleverna kunde avgöra om de motiverades eller inte till att gå på idrottslektionerna. Speciellt tjejer ansåg att sammanhållningen i klassen var det som gjorde att idrott och hälsa var roligt (Sköld, 2010, s.24).

En annan betydelsefull faktor var känslan av resultat, då detta gav undervisningen ett mål och något att sträva mot. Ett par elever ansåg även att resultatet var av betydelse för deras fysiska aktivitet på fritiden (Sköld, 2010, s.4).

Detta kan sättas i kontrast till studien *Skolidrott för alla? - orsaker till varför elever inte vill vara med på skolidrotten*, skriven av Helen Johansson där det framkom att elever som hade en negativ inställning till idrott och hälsa ansåg att ämnets innehåll var för variationsfattigt. Eleverna upplevde att de hade för lågt inflytande över ämnets innehåll, då det ofta var lärarna som bestämde innehållet. De upplevde även att läraren inte utgick ifrån elevernas kunskapsnivå, att läraren lägger sig på för låg nivå. Lektionerna dominerades i för hög utsträckning av olika bollsporter samt att eleverna upplevde lektionerna som alltför tävlingsinriktade. Ett flertal elever såg heller inget värde i idrott och hälsa, varken nu eller i framtiden (Johansson, 2003, s.2).

Skolverket genomför med jämna mellanrum nationella attitydundersökningar, *Attityder till skolan*, som bland annat beskriver elevers attityder till skolan, lärarnas kompetens samt relationen mellan elever och lärare.

"I perspektivet av ett livslångt lärande har skolan en viktig uppgift att motivera och ge barn och ungdomar lust till fortsatt lärande. Det som eleverna fortfarande är minst nöjda med är dock lärarnas förmåga att engagera och skapa intresse." (Skolverket, 2009, s.65) Drygt två tredjedelar av eleverna i årskurs 7-9 samt gymnasieskolan menar att de flesta lärare lyckas skapa intresse och engagemang, vilket kan jämföras med år 2000 då hälften svarade detta. Dock anser 17 procent att få eller inga lärare lyckas skapa intresse och engagemang. Bland de eleverna i årskurs 4-6 anser 56 procent att de flesta lärare lyckas skapa intresse, dock anser 25 procent av eleverna att få eller inga lyckas med detta. Flertalet av de yngre eleverna anser sig få stöd, hjälp och uppmuntran (Skolverket, 2009, s.65-66).

Undersökningen visar att det finns klara samband mellan elevernas intresse och engagemang för skolan och deras frånvaro. Det är vanligare att elever som är borta från skolan utan tillåtelse minst en gång i månaden anser att få lärare eller inga alls lyckas engagera och skapa intresse för undervisningen jämfört med de elever som få gånger eller aldrig är borta från skolan (Skolverket, 2009, s.23).

Peter Åström redovisar i sin jämförande studie klara skillnader mellan svenska och japanska barns motivation i idrott och hälsa. Åström beskriver att de japanska barnen värderar sin egen kompetens och motoriska förmåga, viljan att utvecklas samt värdet av ämnet idrott och hälsa lägre än de svenska barnen. Trots att de japanska barnen värderar sin egen motoriska förmåga lägre än de svenska, bedömer barnen i båda länder den egna fysiska hälsan på samma sätt (Åström, 2007, s.192-194).

De japanska barnen upplever en betydligt större ångest både inför och under idrottsundervisningen än de svenska barnen. Flickorna anser sig i både Japan och Sverige lyssna i större utsträckning på idrottsläraren samt följa gemensamma regler än pojkarna i idrott och hälsa. De svenska barnen ser läraren som den mest betydelsefulla faktorn för att utvecklas och de har ett större förtroende till att bli bättre än de japanska barnen. Även att känna stöd från sina kompisar i klassen samt att ha ett gott klimat i gruppen är något som värderas högre hos de svenska barnen. Lämpliga mål och barnens individuella förhoppning om att bli bättre har en positiv påverkan på motivationen för inläring för bägge länder (Åström, 2007, s.194-195).

Slutsatsen är att de svenska barnen värderar och tycker bättre om idrott och hälsa än de japanska barnen samt att man överlag visar en mer positiv bild av ämnet. I Sverige tycker 86 procent av alla barnen att undervisningen i idrott och hälsa är ganska eller mycket rolig till skillnad från Japan där 72 procent tycker liknande om undervisningen (Åström, 2007, s.202).

3. Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur grundskolelärare i idrott och hälsa arbetar med omotiverade elever, vilket ansvar lärarna anser sig ha att motivera eleverna samt vad lärarna tror det beror på att elever är omotiverade i idrott och hälsa.

Frågeställningar:

Hur arbetar idrottslärare med omotiverade elever?

Vems ansvar anser idrottslärarna det är att motivera elever?

Vad tror lärarna det beror på att elever är omotiverade i idrott och hälsa?

4. Teoretiskt perspektiv

”Teorier om motivation förklarar varför vi över huvud taget handlar och varför vi gör vissa saker snarare än andra. De behövs för att vi ska förstå det faktum att organismer konsekvent strävar mot bestämda mål med hjälp av flexibla beteenden.” (Nationalencyklopedin, hämtad 2011-11-20)

Peter Hassmén m.fl. (2003, s.164) beskriver att motivationsbegreppet ofta missuppfattas, vilket kan bero på att begreppet är komplext samtidigt som ”alla” känner till och har en uppfattning om dess betydelse. I denna studie har jag valt att använda mig av forskaren Robert J. Vallerands motivationsmodell som ger ett flerdimensionellt perspektiv på motivation. Utifrån modellens tre centrala begrepp, inre motivation, yttre motivation samt amotivation delas dessa in i tre hierarkiska nivåer, situationsnivå, kontextuell nivå samt global nivå. Jag kommer först att göra en beskrivning av Vallerands tre centrala begrepp och sedan förklara hur dessa begrepp existerar i de hierarkiska nivåerna. Jag kommer även att exemplifiera sociala faktorer som påverkar motivationen inom varje nivå.

4.1 Inre motivation

Den inre motivationen handlar om att man utför en handling för att själva handlingen i sig får en att må bra. Ett exempel skulle kunna vara att skänka 100kr till välgörenhet. Man utför denna handling, inte för att man räknar med att få någonting tillbaka eller vissa fördelar med handlingen utan för att handlingen i sig skänker tillfredställelse. Den inre motivationen kan enligt Vallerand delas in i tre olika typer, Knowledge, Accomplishment samt Stimulation (Tenenbaum, 2007, s.60).

Den första typen av inre motivation Knowledge, grundar sig i att en individ deltar i en aktivitet för att lära sig, upptäcka och förstå nya saker vilket skänker individen tillfredställelse och nöje. Ett exempel kan vara att en elev deltar i dansundervisning för att uppleva nöjet i att lära sig nya sätt att röra sig och dansa till musik (Tenenbaum, 2007, s.60).

Den andra typen av inre motivation Accomplishment, utgår ifrån att en individ känner tillfredställelse och nöje i att delta i en aktivitet för att försöka att uppnå och klara av något som individen inte lyckats genomföra tidigare. Fokus ligger på den ansträngning och försök individen lägger ner och inte på prestationens resultat. Ett exempel kan vara att en elev deltar i

en aktivitet för att försöka klara av att göra en bakåtkullerbytta som eleven tidigare haft svårt att utföra (Hassmén et al. 2003, s.170).

I den tredje typen av inre motivation Stimulation, deltar en individ i en aktivitet för att åstadkomma positiva sinnesupplevelser. Ett exempel kan vara att en elev deltar i höjdhopsundervisning då eleven får positiva upplevelser och känslor av att springa, hoppa och landa i en tjockmatta (Hassmén et al. 2003, s.171).

4.2 Yttre motivation

Den yttre motivationen grundar sig i att man utför en handling för att få eventuella fördelar med handlingen. Ett exempel kan vara att en elev visar gott uppförande för sin lärare med förhoppningen att få ett bättre betyg. Vallerand har delat upp den yttre motivationen i fyra olika typer som består utav, yttre reglering, introjicerad reglering, identifierad reglering samt integrerad reglering (Tenenbaum, 2007, s.60).

Den yttre regleringen kan beskrivas som att beteenden regleras och motiveras av yttre medel som restriktioner och belöning. Ett exempel kan vara att en elev deltar i undervisningen för att få bra betyg (Hassmén et al. 2003, s.171).

Introjicerad reglering är den yttre motivation som grundar sig att individen börjar internalisera varför han eller hon handlar på ett visst sätt. Dessa handlingar har individen inte alltid valt själv utan individen kan känna skuld-känslor och press av att agera på ett visst sätt. Ett exempel kan vara att en elev deltar i idrottsundervisningen då han eller hon annars skulle uppleva skuld-känslor av inte vara med (Tenenbaum, 2007, s.60).

Identifierad reglering kan beskrivas som den typ av yttre motivation som skapar ett självvalt beteende. Detta beteende har ett stort värde och är betydelsefullt för individen och individen tar sig an detta beteende trots att individen inte gillar det. Det kan exempelvis handla om att en elev deltar i orienteringsundervisningen trots att eleven inte gillar orientering. Eleven utför denna handling för att han eller hon anser det betydelsefullt att få bättre kondition och ser denna handling som ett ”gott ont” (Hassmén et al. 2003, s.171).

Integrerad reglering kan beskrivas som det beteende där individen väljer en aktivitet för att den känns som en naturlig och överensstämmande del av individen själv. Ett exempel kan vara att en elev väljer att inte röka med sina klasskompisar på rasterna för att vara i så bra form som möjligt på tävlingar i skidåkning (Hassmén et al. 2003, s.171).

4.3 Amotivation

Amotivation kan beskrivas som avsaknad av motivation, att en individ har svårt att se något syfte med en aktivitet (Tenenbaum, 2007, s.61). Hassmén m.fl. (2003, s.170) beskriver att det finns klara likheter med inlärd hjälplöshet. Att en individ kan uppleva en känsla av inkompetens och avsaknad av kontroll.

Vallerand anser att man även kan dela upp amotivation i fyra olika typer. Den första typen är att amotivation skapas av att en individ upplever en avsaknad av begåvning och prestationsförmåga. Ett exempel kan vara att en elev inte vill vara med och spela fotboll för att eleven upplever sig själv som otillräcklig (Hassmén et al. 2003, s.172).

Den andra typen av amotivation är när en individ upplever att det önskade resultatet inte kommer att uppnås med det tillvägagångssätt man gett förslag på. Ett exempel kan vara att en elev inte vill träna på att stå på händer då eleven anser att detta inte kommer att hjälpa henne att kunna hjula (Hassmén et al. 2003, s.172).

Den tredje typen av amotivation är när en individ inte vill engagera sig i ett beteende då individen anser det vara för ansträngande. Ett exempel kan vara att en elev inte vill orientera då det anses vara för jobbigt (Hassmén et al. 2003, s.172).

Den fjärde typen av amotivation kan beskrivas som att en individ upplever en avsaknad av kontroll samt har en känsla av hjälplöshet. Ett exempel kan vara att en elev inte vill vara med och hoppa trampett, då eleven upplever sig sakna kroppskontroll av att vara i luften (Hassmén et al. 2003, s.172).

4.4 Vallerands hierarkiska nivåer

Vallerand beskriver motivation på situationsnivå som ett tillstånd som äger rum då individen är engagerad i en aktivitet. Denna motivation kan både förändras väldigt snabbt och variera i styrka och påverkas av sociala faktorer så som pris, belöning, tidgränser, utvärdering och övervakning (Hassmén et al. 2003, s.172).

På en kontextuell nivå kan en individ uppleva motivation då en viss typ av aktivitet eller ett särskilt område är i fokus, så som idrott, utbildning eller arbete. En individs motivation på denna nivå kan påverkas av olika sociala faktorer. Idrottsledare och coacher kan påverka individens motivation positivt eller negativt beroende på vilka instruktioner som ges till individerna eller vilken ledarstil som används. Använder sig idrottsledaren utav en ledarstil som är kontrollerande och tvingande, där fokus ligger på resultat mer än själva processen och

där ledaren sätter upp målen med undervisningen resulterar detta i en lägre grad av inre motivation hos individerna (Hassmén et al. 2003, s.173).

En annan viktig faktor för motivationen är det motivationsklimat som råder i exempelvis idrottsundervisningen. Här har idrottsledaren, föräldrarna och klasskamraterna en betydande roll för att skapa ett motivationsklimat som inbjuder eleven till att delta i en aktivitet. Fokus bör ligga på att bli bättre och utvecklas på en aktivitet och inte på att jämföra och tävla om vem som är bäst av klasskamraterna. En upplevd kontroll, kompetens och samhörighet hos eleverna har positiva effekter på den inre motivationen i den kontextuella nivån (Hassmén et al. 2003, s.171).

På en global nivå menas den motivation individen upplever vid samspel med sin omgivning. Denna nivå har en mer stabil och generell karaktär eftersom den inte bara innefattar den idrottsliga delen av en individs liv, utan också det som äger rum utanför idrotten. De sociala faktorer som påverkar motivationen på den globala nivån är bland annat individens levnadsmiljö och samhällets attityder riktat mot de aktiviteter som eleven utövar (Hassmén et al. 2003, s.175).

5. Metod

I detta kapitel kommer jag att resonera kring mitt val av metod, urval, hur jag gick till väga för att samla in data, hur jag bearbetade mina data, diskutera tillförlitlighet samt hur jag beaktat de etiska aspekterna.

5.1 Val av metod

Jag har valt att arbeta efter en kvalitativ metod. Eftersom jag i min studie syftar till att särskilja och urskilja omväxlande handlingsmönster är en kvalitativ studie befogad (Trost, 2005, s.14). Med kvalitativ studie menas att datainsamlingen fokuseras på ”mjuka” data som exempelvis kvalitativa intervjuer och tolkande analyser, som oftast sker genom verbala analysmetoder (Patel & Davidson 2003, s.14). Kvalitativa intervjuer samt observationer ligger till grund för mitt resultat. Kvalitativ intervju har som syfte att *”upptäcka och identifiera egenskaper och beskaffenheten hos något t.ex. den intervjuades livsvärld eller uppfattningar om något fenomen.”* (Patel & Davidson 2003, s.78) I likhet med kvalitativa intervjuer är observationer synnerligen användbar för att samla information som har att göra med skeenden och beteenden i sin naturliga miljö. Några exempel på beteenden kan vara fysiska handlingar, relationer mellan individer, verbala yttranden samt känslouttryck. Observation som metod

används ofta för att komplettera information man samlat in med en andra tekniker. Jag har i min studie valt att komplettera observationer med kvalitativa intervjuer (Patel & Davidson 2003, s.87-88).

Formen på min intervju har varit låg grad av standardisering, vilket betyder att intervjufrågorna är ”öppna” och ger utrymme för intervjupersonen att svara med egna ord. I en kvalitativ intervju kan man aldrig i förväg formulera fasta svarsalternativ, samt bedöma vilket svar som är korrekt på en fråga. Jag har även använt mig av hög grad av strukturering, med vilket menas att intervjufrågorna är ställda i en bestämd ordning (Patel & Davidson 2003, s.78). Jag har även observerat intervjupersonerna med syftet att kunna studera och jämföra det lärarna säger med hur de faktiskt arbetar i undervisningen. *”Med observationsmetoden kan vi studera beteenden och skeenden i ett naturligt sammanhang i samma stund som det inträffar. Till skillnad från intervju och enkät är vi inte beroende av att individerna har en tydlig minnesbild som de dessutom ska kunna vidarebefordra så att vi uppfattar den rätt.”* (Patel & Davidson 2003, s.88) Nackdelen med observation är att det kan vara svårt att veta ifall de beteenden man observerar är representativa. Det kan också inträffa oförutsedda saker som påverkar resultaten eller tvingar observatören att avsluta.

Jag har valt att genomföra min observation enligt vad Patel & Davidson (2003, s.94) beskriver som ostrukturerad observation. Denna typ av observation används oftast i utforskande syfte, för att i så stor utsträckning som möjligt inhämta information inom ett visst problemområde. Under samtliga observationer har jag varit känd hos eleverna sedan tidigare samt suttit som ej deltagande observatör.

5.2 Urval

I min studie ingår två stycken F-9 skolor från södra Stockholm. Studien har genomförts på sex stycken informanter, alla grundskolelärare i idrott och hälsa varav fyra stycken manliga och två kvinnliga lärare. Urvalet kan beskrivas som strategiskt då alla informanter valts ut efter vilka åldersgrupper de undervisar i, där syftet var att få en spridning över grundskolans alla stadier, låg-, mellan- och högstadiet. Minst två stycken informanter undervisar i vardera stadiet. Jag hade inget bortfall, dock lämnade en informant återbud två gånger på grund av utav sjukt barn samt sjukdom. Ny tid planerades via telefon. Annars genomfördes alla intervjuer och observationer på utsatt tid och plats.

5.3 Genomförande

All kontakt med idrottslärarna utfördes via telefon eller personligt samtal på respektive skola. Jag tog kontakt med alla lärare i god tid och vid varje kontakt förklarades studiens syfte, vilken roll lärarna hade till studien samt de etiska aspekterna. Jag hade förmånen att alla tillfrågade lärare förutom en svarade ja till intervju. Antalet lärare i studien blev tillslut sex stycken. Till två lärare vars kontakt utfördes via telefon, bifogade jag via mejl ett kortare PM samt övergripande intervjufrågor. Resterande lärare fick samma dokument i pappersformat vid respektive kontakt. Jag klargjorde för alla lärare att deras bidrag var konfidentiellt, att lärarnas namn och skola inte skulle förekomma i studien samt att deras deltagande var frivilligt.

Alla intervjuer genomfördes på lärarnas respektive skola, i lediga rum utvalda av lärarna där vi kunde prata enskilt och ostört. Intervjuerna genomfördes under fem dagar och varje intervju varade i ungefär 40 minuter. När jag tänkte ut intervjufrågorna tog jag hjälp av tidigare forskning för att få inspiration. Jag tog också hjälp av mitt PM för att försäkra mig om att mina intervjufrågor alltid skulle ha relevans till min studie. Jag frågade varje lärare ifall jag fick spela in intervjun, vilket alla godkände. Vid varje intervjutillfälle hade jag med mig en liten lapp med utskrivna intervjufrågor samt papper och penna för att ha möjligheten att skriva ner eventuella kommentarer eller notiser under varje intervju. Alla intervjufrågor ställdes i samma ordning vid varje intervjutillfälle.

Observationerna med respektive lärare utfördes i skolornas idrottshall samma dag som intervjutillfällena. Totalt blev det åtta observationer, dock gavs ingen möjlighet till observation med en av lärarna på grund av två avbokade tillfällen samt brist på tid. Vid varje observation berättade jag kort för eleverna att syftet med observationen var att studera läraren. Jag valde att inte ge någon mer ingående beskrivning av min närvaro, eftersom jag ansåg att fokus låg på att studera läraren där eleverna bara hade en indirekt roll.

5.4 Databearbetning

Jag har valt att transkribera fem utav totalt sex stycken intervjuer där jag överfört vad som sagts till skrift nästan ordagrant. Anledningen till att jag inte transkriberade en utav intervjuerna var tidsbrist. Jag har valt att inte skriva ut ordpauser som exempelvis eh, dock anser jag att detta inte påverkar resultaten i något avseende.

Under observationstillfällena skrev jag ner stödord samt korta kommentarer för att sedan direkt efter lektionens slut sammanställa materialet. Jag valde att inte vänta med

sammanställningen då jag ansåg att tankar och reflektioner lätt glöms bort om man väntar för länge med detta.

5.5 Tillförlitlighetsfrågor

Begreppet validitet handlar om att man undersöker det man har för avsikt att undersöka. I desto högre utsträckning man undersöker det studien syftar till att undersöka, desto högre grad av validitet. Reliabilitet handlar om tillförlitligheten i en studie, hur väl instrumentet motstår inflytanden av slumpen av diverse slag (Patel & Davidson, 2003).

Patel och Davidson (2003, s.103) beskriver att validitet och reliabilitet tillämpas både i kvalitativa studier som i kvantitativa men att de har olika innebörd i respektive studie. Ambitionen i en kvalitativ studie är att upptäcka företeelser, att tolka och förstå innebörden av livsvärlden samt beskriva uppfattningar eller kultur. I en kvalitativ studie avser validitet snarare hela forskningsprocessen. Även reliabilitet får en annan betydelse i en kvalitativ studie då det bör ses mot bakgrund av den unika situation som äger rum vid undersökningstillfället.

Nackdelen med intervjuer är att jag som intervjuare kan bete mig på ett sätt som gör att intervjupersonerna förstår, medvetet eller ej, vad de förväntas svara och avviker därför från det ”sanna” värdet. Detta kallas intervjuareffekt och påverkar reliabiliteten negativt (Patel & Davidson 2003, s.103). Dock observerade jag vissa lärare innan intervjutillfället, vilket kan minimera risken för denna effekt. Jag valde dessutom att öva användandet av diktafon samt att göra anteckningar under samtalets gång med några kompisar vilket kan stärka reliabiliteten.

5.6 Etiska aspekter

Patel och Davidson (2003, s.70) beskriver att det första man måste göra när man ska genomföra en intervju eller enkät är att klargöra syftet. Det är viktigt att betona individens roll, att deras deltagande är viktig för studien. Det måste även framgå hur vi kommer att använda oss av deras bidrag, ifall det är konfidentiellt eller inte. Deltagarna ska också få information om att deras deltagande är frivilligt och att ifall de vid någon tidpunkt vill avbryta ska de ha möjligheten att göra det. All denna information måste deltagarna få innan de svarar på frågor i en intervju eller enkät. Till varje deltagare beskrev jag syftet med studien, jag förklarade vilken roll de hade, att deras namn och skola inte skulle nämnas samt att deras deltagande var frivilligt. Jag frågade även alla deltagare ifall jag fick spela in intervjuerna, vilket alla accepterade.

6. Resultat

I följande kapitel beskriver jag kortfattat deltagarna i studien, jag redogör för resultatet från respektive intervju och observation samt att jag analyserar resultaten med hjälp av det teoretiska perspektivet. Efter varje redogjord frågeställning görs en kortare sammanfattning av resultatet.

Eftersom namn på lärarna och skola inte nämns i denna studie har jag valt benämna dem som Lärare A, -B, -C, -D, -E och -F.

6.1 Beskrivning av deltagarna:

Lärare A: Manlig lärare. 56år gammal. Undervisar heltid i idrott och hälsa årskurs 4-9. Utbildad GIH. Många års erfarenhet i yrket. **Lärare B:** Manlig lärare. 52år gammal. Undervisar heltid i idrott och hälsa årskurs 6, 7, 9, Utbildad GIH. Många års erfarenhet i yrket. **Lärare C:** Kvinnlig lärare. 41 år gammal. Undervisar heltid i idrott och hälsa årskurs 3-5 (Långtidsvikarie). Utbildad Lärarhögskolan. Många års erfarenhet i yrket. **Lärare D:** Manlig lärare. 39 år gammal. Undervisar högstadieläver med språksvårigheter i svenska, årskurs 7-9. Tränarutbildning. Många års erfarenhet i yrket. **Lärare E:** Kvinnlig lärare. 54 år gammal. Undervisar heltid i idrott och hälsa årskurs 1-3, 5. Utbildad GIH. Många års erfarenhet i yrket. **Lärare F:** Manlig lärare. 36 år gammal. Undervisar heltid lågstadieläver 1-3 samt särskoleläver 4-6. Från början fritidspedagog. Utbildad GIH. Många års erfarenhet i yrket.

Här nedan redogör jag för frågor och svar på mitt resultat. Jag har valt att dels citera intervjudeltagarna samt med egna ord beskriva resultatet. Jag har försökt fördela lika mellan mängden citat och egna ord för att skapa någon form av harmoni i redovisningen av resultatet.

6.2 Hur motiverar idrottslärare omotiverade elever?

Hur motiverar du elever som inte vill vara med på lektionerna? Hur går det då?

Lärare A säger att han försöker ta reda på vad det beror på att eleven är omotiverad och sedan se ifall man kan möta detta med hjälp av någon enkel åtgärd. Om det exempelvis är ombytet som skrämmer kan man lätta på kravet med att byta om och bryta mönstret lite grann.

Lärare B brukar till viss del tjata på eleverna för att visa att man vill att de ska vara med, men att det beror på ifall eleven har stor frånvaro i fler ämnen. Har eleven otroligt stor frånvaro i alla ämnen är det bättre att man tar det centralt, att man lämnar över ansvaret till

klassföreståndaren. Har eleven bara frånvaro i idrottsämnet tar läraren ett samtal med föräldrarna.

Lärare C talar om att hon brukar försöka fråga varför eleverna inte är med och komma överens om hur man kan lösa detta. Sen att man också visar att man vill att eleven ska vara med. *”Till exempel genom att berätta för eleven att det vore jätteroligt om du var med!”*

Lärare D berättar att det är individbaserat, att det beror på vem eleven är. Att man alltid ska uppmärksamma eleverna om de inte är med, att man aldrig ska nonchalera eleverna utan gå fram till dem och fråga varför de inte är med. Det gäller att ligga på och att man har en dialog med eleverna, att man pratar kring det.

Lärare E berättar att hon brukar *”ringa hem och verkligen skriva ner ordentligt vad de inte gör och förklara tydligt att man kan ju inte få betyg till exempel om det inte finns något att bedöma. Det räcker inte att bara komma hit utan man måste delta aktivt och vara delaktig i det vi gör.”*

Lärare F: *”Ja, med piska och morot tror jag. Prövar och lockar först. Ja men kom igen nu och kämpa och var med på det här, så kan du ta det lite lugnare sen. Att man är lite mera bitvis. Dem här momenten som jag styr, som jag behöver beta av och ser vad dem kan. Sen nej, funkade inte det, då kan man ju hota. Då ringer vi hem eller då får jag skriva brev till mamma eller pappa.”*

6.2.1 Hur går det då?

Lärare A: *”Ibland så lyckas man, men jag ska inte säga det egentligen är så ofta. För det kräver så mycket tid att göra det”* Läraren berättar att när man förändrar lite på kraven för den omotiverade eleven eller ändrar på aktiviteten så märks det att man eventuellt kan nå den enskilde. Men att det är svårt om eleven aldrig är med. Då kan man kanske få eleven att vara med ibland på någon aktivitet.

Lärare B berättar att vissa gånger lyckas man och ibland inte. Att det bland annat beror på vilken inställning föräldrarna har till idrott. Tycker föräldrarna att det är viktigt med idrott brukar samtal hem hjälpa. Dock får det motsatt effekt om föräldrarna inte tycker det är viktigt med idrott, då blir det istället sämre.

Lärare C säger att det är svårt. I ett fåtal fall så lyckas man få med några elever i vissa aktiviteter, men att det är svårt om eleverna inte gillar ämnet i allmänhet.

Lärare D: *"Jag tycker att jag når fram, sen ska jag inte säga att jag når resultat. Men jag upplever att dem förstår budskapet, dem förstår att dem borde vara med, dem förstår att dem borde delta och göra sitt bästa."* Lärare D säger också att tiden är en faktor. Att man har så många elever att bry som om och lite tid. Att om man som lärare har en vilja att följa upp ännu mer och prata så tror han att det är svårt att hinna och orka.

Lärare E berättar att ibland så fungerar det och ibland inte. Hon är inne på samma spår som Lärare B, att föräldrarnas inställning är betydelsefull för hur det går.

Lärare F säger att det brukar variera. Att det bland annat kan vara kulturella skillnader som gör det svårt, speciellt i simning.

Sammanfattning:

Flertalet lärare arbetar med motivation genom att försöka ha en dialog med eleverna. Lärarna försöker ta reda på vad orsakerna är till att eleverna är omotiverade samt därefter försöka hitta möjligheter till att möta eleverna. Det framkommer även att lärare arbetar med motivation genom att ringa eller ta kontakt med elevernas föräldrar, de försöker att locka eleverna till att vara med i undervisningen samt beskriver de negativa påföljder det medför om eleverna inte deltar på lektionerna.

6.3 Ansvar att motivera elever

Vems ansvar tycker du det är att motivera eleverna? Är det lärarnas, föräldrarnas eller är det elevernas själva?

Lärare A: *"Ja det är väl alla tillsammans. Självklart så ingår det i idrottlärares roll att jobba med motivation också och det underlättas ju om man har en förälder som hjälper till med det."*

Lärare B: *"Alla har ett ansvar tycker jag, men den största makten tyvärr skulle jag nog säga ligger hos föräldrarna tror jag... att det är dem som styr mycket. (...) Men vi har ett... lärarna har ett ansvar och även eleverna på något sätt att ta sig i kragen. För det är ju deras jobb att gå i skolan på alla timmarna."*

Lärare C säger att alla har ett ansvar att försöka motivera eleverna. Att alla har ett ansvar att försöka förstå att det är viktigt att röra på sig för hälsan.

Lärare D: *"På sikt, så är det alltid individen. Men individen, eleven i det här fallet måste ju lära sig att bli motiverad. (...) Ja, då måste man först ta sig till lektionerna och då har ju faktiskt föräldern och läraren ett gemensamt ansvar att få eleven motiverad.*

Lärare E berättar att det är både skolan och föräldrarnas ansvar. Att skolan och föräldrarna måste hjälpa eleven, barnet att förstå att *"man är bra på olika saker och det som är jätteviktigt är att man verkligen är med och försöker."*

Lärare F: *"Ja det är i alla fall inte föräldrarna. Ja dem kan väl vara lite på min sida så att säga, men annars tycker jag inte dem har så mycket. Men både eleverna själva och som grupp och som själva. Och så klart jag ska ju motivera dem."*

Sammanfattning:

Flera lärare anser att föräldrar, lärare och elever tillsammans har ett ansvar. Bland annat så beskrivs det att eleverna har ett ansvar att ta sig till lektionerna, där sedan läraren och föräldrarna har ett ansvar att motivera eleverna. Det finns även lärare som har olika synpunkter på vem det är som har det största ansvaret att motivera eleverna. Här finns delvis uppfattningar om att föräldrarna inte har ett ansvar när det gäller att motivera eleverna. Istället är det eleverna själva tillsammans som grupp och läraren som har detta ansvar. Det finns också lärare som anser att på sikt är det alltid elevernas eget ansvar att vara motiverade.

6.4 Orsaker till att elever är omotiverade i idrott och hälsa

Vad tror du då att det beror på att eleverna är omotiverade i idrott och hälsa?

Lärare A: *"Många faktorer naturligtvis, men just i idrotten så tror jag att det kan vara en känsla av att inte räcka till, att grupperna ser olika ut och några känner att man inte kan göra det andra kan. Man kanske inte mår så bra i sin kropp helt enkelt för att man tycker att det är jobbigt bara i situationen som sådan att komma till idrotten, att byta om gör att man... nej jag vill inte."*

Lärare B: *"Det finns massa faktorer. En kan vara att man tycker... man tycker sig själv vara dålig... att man inte är duktig. Det kan vara en anledning. En anledning kan vara i situationen i omklädningsrummet och sånt där att man inte... man känner sig osäker i den situationen med att byta om, duscha. Ja med kamrater då eller rättare sagt... taskiga kamrater, de kan vara skittaskiska så att säga."*

Lärare C: *”det skiljer sig nog väldigt mycket från elev till elev. Det kan bero på att de inte gillar aktiviteterna... att man upplever sig som sämre än alla andra. En anledning kan vara att duscha och byta om med sina kompisar.”*

Lärare D förklarar att omotivation är delvis genetiskt, att man har fått det i blodet och att det är en del av en individs personlighet. Att man även präglas av människor och fostran. Att man får sin fostran hemifrån, hur man ser på saker och ting och vad som är viktigt att genomföra. Även ekonomi kan vara en faktor, att vissa inte har råd inomhuskor eller idrottskläder och av den anledningen inte vill vara med.

Lärare E berättar att det har att göra med vilket socialt sammanhang eleven lever kring. Att elevens kompisar har en inverkan. Man kan vara omotiverad till idrott för att det finns andra saker som lockar mer. Det beror delvis också beror på vilket stöd man har från sina föräldrar och vilken bakgrund man har.

Lärare F berättar att det kan vara många faktorer. Till exempel att elever är kraftiga, att man ska vara naken och duscha med människor man inte känner och att puberteten kan göra det värre.

Sammanfattning:

Många lärare menar att det finns flera orsaker till varför elever är omotiverade i ämnet idrott och hälsa. Det kan bl.a. bero på att eleverna upplever en känsla av att inte räkna till och att inte vara tillräckligt duktiga. Här beskrivs även andra faktorer som att eleverna präglas av andra människor, att det sociala sammanhang man lever i har betydelse. Lärarna anser att kompisarna och föräldrarna har en inverkan, och exemplifierar detta med elevernas bakgrund och fostran.

6.5 Observation

Här redovisas resultatet från de idrottslärare jag observerat, där varje observation har ägt rum i skolans idrottshall.

Lärare A

Lektionen startar med att Lärare A ber eleverna att sätta sig ner på bänkarna och vara tysta så att alla hör vad som sägs. Lärare A berättar hur dagens idrottslektion kommer att se ut och nämner hopprep som uppvärmning och sedan volleyboll. Lärare A instruerar olika rörelser och aktiviteter med hopprevet. Lärare A ger i vardagliga termer mycket ”pepp” till eleverna när de lyckas med olika rörelser. Lärare A ger positiva kommentarer som exempelvis ”Bra där

B”, Titta, du kommer ju runt!” och ”Titta, bra W”. Lärare A ställer även frågan ”hur många av er hann mer än 30st?” till eleverna varav vissa nöjt ropar och räcker upp handen.

Lektionen fortsätter sedan med volleyboll samtidigt som Lärare A går en sväng förbi bänkraden där fyra elever sitter, varav tre stycken utan idrottskläder och en elev som är ombytt. Lärare A frågar eleven som är ombytt vad som är fel och får svaret att han har jätteont i halsen. Lärare A stöttar eleven och påpekar att ta det lugnt. Fem minuter senare går Lärare A fram till de eleverna utan kläder och säger med en lugn ton att ”det vore kul ifall ni var med nästa timme” samtidigt som eleverna nickar. Lärare A fortsätter att ge positiva kommentarer till eleverna då de står och tränar serve och fingerslag.

Lektionen avslutas med genomgång av morgondagens idrottslektion, motiv till dagens lektion samt poängterar vikten av att ha med sig ”gympaskor”.

Lärare B

När Lärare B kommer in cirka fem minuter före lektionens början kommer tre stycken elever fram och frågar vad de ska göra på lektionen varav Lärare B svarar glatt ”det blir volleyboll idag.” En av eleverna säger därefter ”nej, inte volleyboll” medans de andra flinar glatt.

Lektionen startar med att eleverna sitter stilla på bänkraden samtidigt som Lärare B instruerar fingerslag i volleyboll. Lärare B ber sedan en elev att visa upp hur ett bra fingerslag ser ut. Eleven tycker sig misslyckas första försöket, det andra försöket tycktes vara mycket bättre och Lärare B ger den positiva kommentaren ”där ja. Precis så ska det se ut.”. Därefter går eleverna ihop i grupp och tränar fingerslag med varandra. Lärare B går runt och ger tips och positiva kommentarer till eleverna gällande teknik i fingerslag. En grupp på fyra elever börjar skratta när Lärare B poängterar för gruppen att ”det ska vara höga, fina slag. Inte här nere” och pekar i höfthöjd. Gruppen lyckas bara ett fåtal gånger och en elev säger skrattandes ”det går inte.” Lärare B är noga med att gå runt i varje grupp och ge tips och instruktioner samtidigt som det ges mycket positiva kommentarer så som ”Bra L”, ”Precis så!” och ”S, du har ju talang för det här”.

Under denna lektion var det en elev som inte hade med sig idrottskläder och satt på en utav bänkarna under hela lektionen. Lärare B var dock aldrig framme och pratade med eleven.

Lärare C

Lektionen börjar med att Lärare C berättar för eleverna att ”idag ska vi leka hinderbana.” varav flera elever ropar ja. Lektionen fortsatte sedan med att Lärare C bad eleverna om att gå

ihop i par. När alla var indelade i par berättade Lärare C att en elev ifrån varje par skulle springa ett varv av hinderbanan samtidigt som sin klasskompis stod och hejade på. När eleverna sprungit ett varv så fortsatte nästa elev i gruppen osv.

Efter att drygt halva lektionen hade gått satte Lärare C även på musik vilket eleverna tycktes uppskatta. Flera elever gick fram till Lärare C och frågade ifall de kunde dricka vatten, vilket läraren bland annat svarade med ”ja gör det” och ”självkart, du har sprungit jättefort”. Med drygt 8 minuter kvar av lektionen påpekade Lärare C att det var dags att plocka undan alla saker och eleverna fick varsin uppgift att plocka undan en specifik sak. Vissa elever tog inte undan sin specifika sak, varav Lärare C sa till dem att ”hjälp till att plocka undan nu. Alla andra har tagit sina saker”.

Alla elever som var närvarande på denna lektion var med aktivt och alla hade med sig idrottskläder.

Lärare D

Lektionen började med att Lärare D samlade ihop eleverna i mitten av idrottssalen där Lärare D poängterade hur roligt det var att se eleverna genom att bland annat säga ”kul å se dig M, allt bra?”. Lärare D gick sedan igenom dagens lektion klart och tydligt för klassen som bestod utav endast fem stycken elever som alla hade svårt med det svenska språket. Lärare D gick sedan ”varvet runt” och frågade hur alla i klassen mårde. Alla svarade att de mårde bra och Lärare D svarade hela klassen med att säga ”va kul! Ska vi sätta igång?”. Lärare D plockade sedan fram en fotboll och berättade att de skulle spela fotboll idag. Alla blev väldigt glada och flera ropade ut ”yes!”. Lärare D delade in eleverna i grupper om två och hämtade sedan en fotboll till varje grupp. Lärare D bildade grupp med den sjätte eleven och eleverna fick sedan springa runt i idrottssalen och passa till varandra.

Lektionen fortsatte sedan med att Lärare D delade upp de fem eleverna i två stycken lag, där Lärare D deltog i ett utav lagen. Därefter spelade de fotbollsmatch på en mindre yta och alla elever tycktes ha roligt. Mycket skratt förekom och Lärare D gav ofta positiva kommentarer till eleverna när de gjorde en snygg fint, mål eller passning. Vid lektionens slut när alla elever var på väg ut från idrottssalen gick Lärare D fram till en utav eleverna och sa ”du är bra W. Förstår du? Du är bra” varav eleven gick ut från salen med ett glatt leende och tycktes se stolt ut.

Lärare F

När lektionen startar är bommar utdragna i idrottssalen samt att badmintonrack och fjädrar ligger framme. Lärare F ropar in klassen och alla samlas i en ring i mitten av idrottssalen. Lärare F gör ett snabbt upprop och frågar sedan hur många elever som spelat badminton innan. Nästan alla elever räcker upp handen. Lärare F instruerar hur man ska hålla i ett badmintonrack samt visar med egna kroppsörelser hur olika slag går till.

Lektionen fortsätter med att eleverna går ihop två och två och börjar ”passa” till varandra. Några av eleverna börjar räkna maximala antalet slag de klarar av utan att fjädern hamnar på golvet. Lärare F ger positiva kommentarer så som ”vilket kanonslag J”, ”oj va snyggt” och ”jätteduktig!”. Med olika övningar får eleverna möjlighet att träna serve och instrueras att försöka träffa fjädern ovanför huvudet. Sista delen av lektionen får eleverna möjlighet att spela match, varav några killar väljer detta alternativ. Andra elever väljer att ”passa” till varandra som de gjorde tidigare på lektionen, vissa räknar även hur många gånger de klarar av att hålla fjädern i luften. Lektionen avslutas med en kort samling.

Sammanfattning:

Gemensamt för samtliga lärare är att de ger eleverna i stor utsträckning positiv feedback när eleverna lyckas med ett utförande. Detta förekommer exempelvis då eleverna lyckas hoppa hopprep, göra ett bra fingerslag i volleyboll eller slå ett forehandslag i badminton. Flertalet lärare uppmärksammar även de elever som inte deltar i undervisningen genom att bl.a. gå fram till eleverna och skapa en dialog eller påpeka att det vore roligt ifall eleverna deltar i undervisningen.

6.6 Analys av resultat

6.6.1 Hur arbetar idrottslärare med omotiverade elever?

Jag kan se att flera lärare arbetar med motivation genom att försöka ha en dialog med eleverna. Lärarna försöker ta reda på vad orsakerna är till att eleverna är omotiverade samt därefter försöka hitta möjligheter till att möta eleverna. Detta tolkar jag som att lärarna tillsammans med eleverna försöker hitta ett sätt för eleverna att uppleva en typ av inre motivation, stimulation. Lärarna försöker hitta möjligheter för eleverna att uppnå positiva sinnesupplevelser (Hassmén et al. 2003, s.171). Lärare A berättar bland annat att ifall det är klädombudet som skrämmer eleverna, kan man lätta på kravet med att byta om. Denna

handling ger eleverna en möjlighet till att uppleva undervisningen som positiv och tilltalande, en upplevelse av stimulans.

Flera lärare arbetar även med motivation genom att ringa och ta kontakt med elevernas föräldrar. På så sätt försöker lärarna tillsammans med föräldrarna skapa ett positivt motivationsklimat som omger eleverna. Detta kan förstås som att motivationsklimat är en viktig faktor för motivationen på en kontextuell nivå, där bland annat läraren och föräldrarna har en viktig roll (Hassmén et al. 2003, s.171).

Jag kan också se att lärare lockar eleverna på olika sätt till att vara med i undervisningen samt beskriver de negativa påföljder som äger rum om eleverna inte deltar på lektionerna. Min tolkning är att lärarna försöker få eleverna att uppleva två olika typer av yttre motivation. Den ena kan beskrivas som *yttre reglering*, där läraren lockar eleverna med yttre medel till att vara med i undervisningen. Den andra är *introjicerad reglering*, där läraren beskriver negativa påföljder med att inte delta, vilket bidrar till att eleverna exempelvis kan uppleva skuld känslor av att inte delta (Hassmén et al. 2003, s.171).

Utifrån de genomförda observationerna kan jag se att de flesta lärare i stor utsträckning arbetar med att motivera eleverna på situationsnivå. Dessa arbetssätt har som utgångspunkt att lärarna ger positiva kommentarer till eleverna under det moment de deltar i under utövandet av en aktivitet. Hassmén m.fl. (2003, 164) menar dock att det är vanligt förekommande att exempelvis tränare ”motiverar” sina spelare genom att hålla inspirerande och peppande tal. Detta handlar inte främst om att öka motivationen utan tycks mer handla om andra situationsrelaterade faktorer så som den fysiologiska eller mentala aktiveringsnivån. Jag anser dock att lärarna i hög grad använder sig av positiva kommentarer med syftet att belöna elevernas förmågor till aktiviteten samt att uppmärksamma att lärarna ser eleverna, vilket kan få eleverna att känna sig betydelsefulla. Detta knyter tydligt an till Vallerands beskrivning av *yttre reglering*, då läraren använder sig av yttre belöningsystem för att motivera eleverna (Hassmén et al. 2003, s.171).

6.6.2 Vems ansvar anser idrottslärarna det är att motivera elever?

Flertalet lärare anser att föräldrar, lärare och elever tillsammans har ett ansvar. Bland annat så beskrivs det i en av intervjuerna att eleverna har ett ansvar att ta sig till lektionerna, där sedan läraren och föräldrarna har ett ansvar att motivera eleverna. Jag förstår detta som att lärarna anser att föräldrarna och lärarna har ett ansvar att bland annat skapa ett positivt motivationsklimat på en kontextuell nivå som uppmuntrar eleverna till att delta på lektionerna

(Hassmén et al. 2003, s.173). Lärare E berättar att skolan och föräldrarna måste hjälpa eleverna att förstå att alla individer är bra på olika saker, men att det är väldigt viktigt att man deltar och åtminstone ”försöker” på lektionerna. Hassmén m.fl. (2003, 173) beskriver på liknande sätt att i ett positivt motivationsklimat bör fokus ligga på att bli bättre och utvecklas på en aktivitet och inte på att jämföra och tävla om vem som är bäst bland klasskamraterna. Där en upplevd kontroll, kompetens och samhörighet hos eleverna som har positiva effekter på den inre motivationen i den kontextuella nivån.

Sedan finns det även lärare som har olika synpunkter på vem det är som har det största ansvaret att motivera eleverna. Här finns delvis uppfattningar om att föräldrarna inte har ett ansvar när det gäller att motivera eleverna. Istället är det eleverna själva tillsammans som grupp och läraren som har detta ansvar. Jag tolkar det som att läraren kan ha ansvaret att motivera eleverna på situationsnivå, t.ex. genom olika former av belöningar samt att eleverna i grupp har ansvaret att skapa ett positivt motivationsklimat i klassen (Hassmén et al. 2003, s.172). Det finns också lärare som anser att på sikt är det alltid elevernas eget ansvar att vara motiverade. Min förståelse är dock att läraren kan, både på situationsnivå och kontextuell nivå tillsammans med föräldrarna, hjälpa eleverna att skapa goda förutsättningar så som positivt motivationsklimat för att utveckla den eftersträvaransvärda inre motivationen. Däremot på lägre sikt är det eleven själv som måste ta ansvar för att bli motiverad. Det kan skapas goda förutsättningar för motivation i idrott och hälsa utifrån Vallerands samtliga hierarkiska motivationsnivåer, men det är i slutändan eleven själv som måste ta ansvaret.

6.6.3 Vad tror lärarna det beror på att elever är omotiverade i idrott och hälsa?

Flera lärare menar att det finns många faktorer till varför elever är omotiverade i ämnet idrott och hälsa. Det kan bl.a. bero på att eleverna upplever en känsla av att inte räkna till och att inte vara tillräckligt duktiga. Detta kan kopplas till s.k. *amotivation* vilket Vallerand beskriver som att en individ upplever en avsaknad av begåvning och prestationsförmåga. Vallerand menar att denna beskrivning är den definition av amotivation som är vanligast förekommande (Hassmén et al. 2003, s.172).

Här beskrivs även andra faktorer som att eleverna präglas av andra människor, att det sociala sammanhang man lever i har betydelse. Lärare anser att kompisarna och föräldrarna har en inverkan, och exemplifierar detta med elevernas bakgrund och fostran. Återigen kan tydliga kopplingar göras till en annan av Vallerands tre hierarkiska motivationsnivåer, den *globala*

nivån. Vallerand menar att elevernas motivation på denna nivå påverkas av deras levnadsmiljö och de attityder som samtidigt finns i samhället. Eleverna påverkas därför av både sina föräldrar och kompisar men också av de attityder som råder i samhället och som eleven interagerar med (Hassmén et al. 2003, s.175).

7. Diskussion

Syftet med studien var att undersöka hur grundskolelärare i ämnet idrott och hälsa arbetar med omotiverade elever, vilket ansvar lärarna anser sig ha att motivera eleverna samt vad lärarna tror det beror på att elever är omotiverade inför och under ämnet idrott och hälsa i skolan.

Studiens resultat visar på att lärare motiverar omotiverade elever genom att ha en dialog med eleverna och på så sätt försöka ta reda på varför de är omotiverade. Detta tycks vara ett lämpligt tillvägagångssätt då lärarna får en möjlighet att skapa en god relation till eleverna som kan leda till en djupare förståelse kring varför de inte deltar i undervisningen. Dock framgår tydligt att samtal med elever tar tid vilket lärarna anser är en bristvara. En vilja och ett medvetet tillvägagångssätt verkar finnas hos lärarna när det gäller att motivera alla elever till ett livslångt intresse för idrott och fysisk aktivitet. Men situationen ser dessvärre ut på ett sätt som gör det väldigt svårt för lärarna att lyckas med detta.

Flera lärare brukar även arbeta med motivation genom att samtala med elevernas föräldrar. För flertalet lärare är deras samverkan med föräldrarna väldigt betydelsefull för deras motivationsarbete. Det framkommer att det är svårt att nå resultat med motivationsarbetet om elevernas föräldrar uppfattar att ämnet idrott och hälsa inte har någon större betydelse. Det framkommer även att i de fall där föräldrarna inte tillmäter idrottsämnet någon större vikt och läraren samtidigt försöker samtala med föräldrarna kring motivationsarbetet, det hela istället får motsatt effekt och motivationen blir än sämre. I Lgr11 står det bl.a. att ”Läraren ska samverka med och fortlöpande informera föräldrarna om elevens skolsituation, trivsel och kunskapsutveckling” (Skolverket, 2011, s.16) Detta försätter läraren i en besvärlig situation då läraren har ett ansvar att samverka och informera föräldrarna om exempelvis en elev väljer att inte delta på idrottslektionerna. Problemet uppstår när läraren är medveten om att föräldrarna till en elev inte tillmäter idrottsämnet någon större vikt och att denna samverkan kan leda till att motivationsarbetet med eleven kan få motsatt effekt. Trots att läraren upplever att motivationsarbetet skulle gynnas av att inte samtala med föräldrarna finns tydliga riktlinjer i läroplanen som tvingar läraren att ta kontakt med föräldrarna.

Studiens resultat visar att resultatet av lärarnas motivationsarbete varierar i stor utsträckning, att de ibland lyckas och ibland inte. Det uppges vara särskilt svårt att motivera elever som aldrig deltar i undervisningen. I de fall då eleverna är närvarande i undervisningen men som inte deltar brukar lärarna ha som mål att få eleverna till att delta i någon aktivitet och sedan successivt förbättra detta deltagande, då det sällan anses vara enkelt att få elever som aldrig deltar i undervisningen till att alltid vara med. Simning nämns som ett exempel på en aktivitet där bland annat kulturella skillnader gör det svårt för lärarna att lyckas i sitt motivationsarbete. I de fall då eleverna inte är närvarande i undervisningen brukar lärarna ta kontakt med eleverna efter lektionstid och ha en dialog om vad som gjorde att de inte var med. Lärarna uppmärksammar eleverna om att de inte var där. I Lgr11 står det att ”Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Därför kan undervisningen aldrig utformas lika för alla” (Skolverket, 2011, s.8)

I föreliggande studie framkommer att i de fall där endast ett fåtal elever är omotiverade i en klass är flertalet lärare i mindre utsträckning beredda att ändra sin undervisning för att få dessa elever att delta i undervisningen. Man kan ställa sig frågan, kan lärarna agera annorlunda? Vad som klart och tydligt framkommer är att lärarnas fortgående arbetssätt inte har någon positiv inverkan på dessa omotiverade elever som av olika anledningar väljer att inte delta i undervisningen. Jag sluter mig därför till att man i arbetet som lärare måste vara ytterst flexibel då man ofta i en klass har många elever som alla inte tycker om samma saker eller fungerar på samma sätt. Däremot kan man som lärare försöka skapa en god sammanhållning i klassen samt ett gott klimat som kan bidra till att elever blir motiverade till att delta i undervisningen. Precis som Janniche Sköld visar i sin intervjustudie *Motivation till Idrott och hälsa*, har en god sammanhållning positiva effekter på elevernas motivation (Sköld, 2010, s.24).

På frågan vems ansvar det är att motivera eleverna, anser flertalet lärare att föräldrarna, lärarna och eleverna själva har ett ansvar. Dock finns det många synpunkter på vilken part som har det största ansvaret. Men är det så självklart egentligen? I läroplanen står bl.a. att skolan ska ”stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet, och självförtroende” (Skolverket, 2011, s.9) Där står också att ”Skolan ska i samarbete med hemmen främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvars-kännande individer och medborgare” (Skolverket, 2011, s.9) Klart är dock att i skolan ska elever få möjligheter att utveckla intresse för att vara fysiskt aktiva.

Studiens resultat visar vidare att det finns många olika anledningar till att elever kan vara omotiverade i idrott och hälsa. Exempelvis framkommer att elever upplever sig vara dåliga eller att inte räckta till. Skulle dessa upplevelser kunna motverkas om läraren ställde högre krav på eleverna? I studien *Skolidrott för alla? - orsaker till varför elever inte vill vara med på skolidrotten* framkommer det bland annat att elever med negativ inställning till idrott och hälsa upplevde att läraren inte utgick ifrån elevernas kunskapsnivå, att läraren lägger sig på för låg nivå (Johansson, 2003, s.2). Även i resultatet av denna studie framkommer det att man som lärare inte ska sätta för låga krav, då detta är att göra eleverna en otjänst. Kanske kan det vara så att man som lärare tror att eleverna är omotiverade i idrott och hälsa för att kraven är för höga, när det istället kan röra sig om att eleverna exempelvis upplever en avsaknad av utmaning i undervisningen. Genom att skapa en undervisning där eleverna får utmana sig själva, kanske man som lärare kan få fler elever att uppleva motivation i idrott och hälsa.

7.1 Metoddiskussion

Jag har valt att göra en kvalitativ studie där intervju samt observation har legat till grund för min datainsamling. Jag är väldigt nöjd över valet av metod, då jag anser att jag fått djupa och ingående svar på mina frågeställningar. Jag är inte lika säker på att jag skulle ha fått det om jag exempelvis hade använt mig av en kvantitativ metod.

Jag anser likt Patel och Davidson (2003, s.103) att ”Validiteten i en kvalitativ studie är ej heller relaterad enbart till själva datainsamlingen. Istället genomsyrar strävan efter en god validitet forskningsprocessens samtliga delar.” Jag anser att mitt val av kvalitativ studie var den bästa metoden för att få reda på det jag hade för avsikt att undersöka. Jag bedömer likaså att med hjälp av denna metod har jag fått tillförlitliga svar på mina frågeställningar.

Jag upplever att den ostrukturerade observationsmetoden har fungerat bra, dock kan man spekulera kring ifall en annan observationsmetod hade varit mer fördelaktig. I en klassrumssituation händer det många saker samtidigt, vilket gör det svårt som observerare att hinna med att observera allt. Eventuellt hade den strukturerade observationsmetoden varit en bättre hjälp, då jag bättre hade kunnat kategorisera de beteenden jag hade för avsikt att observera.

Precis som Patel och Davidson (2003, s.83) beskriver så är nackdelen med inspelade intervjuer att det är tidskrävande att transkribera intervjuerna. Varje transkribering tog betydligt längre tid än jag räknat med. Dock anser jag att den tid och arbete man lägger ner på att transkribera intervjuerna får man sedan tillbaka i form utav exakta och ingående svar på

sina frågeställningar. Även diktafonens inverkan på intervjudeltagarna kan vara värt att notera. Trots att det inte varit några problem med att få en fungerande intervju med relevanta svar så uppmärksammade jag en viss skillnad då diktafonen var av jämfört med på.

Deltagarna blev mer spontana samt gav fler värderingar i sina svar då diktafonen var av. Det upplevdes som att deltagarna pratade i större grad från hjärtat, då de inte i lika stor utsträckning försökte framstå som förnuftiga eller logiska när diktafonen var av.

Intervju och observation från sex stycken lärare gör resultatet långt ifrån generaliserbart, dock upplever jag mot bakgrund av den tid man haft till förfogande att antalet har varit tillräckligt. Jag tycker trots allt att studiens resultat kan ge en inblick i hur grundskolelärare i idrott och hälsa faktiskt arbetar med motivation samt orsaker till varför elever är omotiverade i ämnet.

7.2 Fortsatt forskning

Resultatet i denna studie grundar sig på data från sex stycken lärare, det vore intressant att göra en större undersökning kring hur grundskolelärare i idrott och hälsa arbetar med att motivera omotiverade elever. Det vore också intressant att forska kring olika arbetssätt att motivera elever och se ifall det finns något arbetssätt som fungerar bättre än andra.

Referenslista

Böcker:

Attityder till skolan 2009: elevernas och lärarnas attityder till skolan. (2010). Stockholm: Skolverket, Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2385>

Hassmén, Peter, Hassmén, Nathalie & Plate, Johan (2003). *Idrottspsykologi*. Stockholm: Natur och kultur

Jenner, Håkan (2004). *Motivation och motivationsarbete: i skola och behandling*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling, Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=1839>

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011. (2011). Stockholm: Skolverket, Tillgänglig på Internet: <http://www.skolverket.se/publikationer?id=2575>

Patel, Runa & Davidson, Bo (2003). *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 3., [uppdaterade] uppl. Lund: Studentlitteratur

Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur

Skolverket, (2007). Kursplan för idrott och hälsa. Stockholm: Skolverket

Åström, Peter (2007). Barns motivation till ämnet Idrott och hälsa: en jämförande studie mellan svenska och japanska barns motivation till Idrott och hälsa. *SVEBIS årsbok*. 2007, s. 185-207

Bok med redaktör:

Tenenbaum, Gershon & Eklund, Robert C. (red.) (2007). *Handbook of sport psychology*. 3. ed. Hoboken, N.J.: Wiley

Examensarbete:

Johansson, Helen. (2003). *Skolidrott för alla? – orsaker till varför elever inte vill vara med på skolidrotten*. Examensarbete 10p idrott 80 poäng 2001-2003 på Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm, 67:2003. Stockholm: Gymnastik- och idrottshögskolan.

Sköld, Janniche. (2010). *Motivation till Idrott och hälsa. En intervjuundersökning om elevers motivation i år 9*. Examensarbete 15 hp Lärarprogrammet på Karlstad universitet. 2010:1. Karlstad: Fakulteten för samhälls- och livsvetenskaper (Idrottsvetenskap)

Elektroniska källor:

Elektroniska uppslagsverk:

Nationalencyklopedin,

<http://www04.sub.su.se:2113/lang/motivation>, Nationalencyklopedin, hämtad 2011-11-20.

Tidningar

Tidningsartikel:

Dolan, Trevor. (2009-07-12). "Motivera eleverna" *Sydsvenskan*

Utter, Helena. (2010-08-30). En av fem skolkar från skolgympan *Aftonbladet*

Intervjufrågor:

Kön?

Vilka/vilken årskurs undervisar du i idrott och hälsa?

1. Hur upplever du arbetet som idrottslärare?
2. Hur tycker du att det går på idrottslektionerna?
3. Hur ser du på begreppet motivation?
4. Vad tror du det beror på att elever är omotiverade?
5. Vad anser du är viktigt för att öka elevernas motivation på idrottslektionerna?
6. Av det totala antalet elever du undervisar i idrott och hälsa, hur många procent av eleverna anser du är omotiverade på idrottslektionerna?
7. Anser du att detta är det problem i skolan?
8. Hur motiverar du elever som inte vill vara med på lektionerna? Hur går det då?
9. Agerar du olika beroende på elevernas ålder och kön?
10. Finns det något arbetssätt som man inte ska använda sig av om eleverna är omotiverade?
11. Skulle detta kunna motverkas med andra hjälpmedel/resurser?
  - mindre klasser/grupper
  - fler lärare
12. Hur viktigt anser du det är att eleverna är motiverade i idrott och hälsa?
13. Vems ansvar tycker du det är att motivera eleverna, lärarnas, föräldrarnas, eleverna själva?
14. I vilken utsträckning är du beredd att ändra din undervisning för att få med omotiverade elever i undervisningen?
15. Läroplan – vad står i läroplanen om intresse och motivation?